

scheidene Gereformeerde Kerk, 1836-1869 (heruitgave, Houten/Utrecht 1984), (1863), art. 84; (1869), art. 65. In *De Bazuin* komt het onderwerp regelmatig ter sprake, bijvoorbeeld in de afleveringen van 27 juli 1866, 19 oktober 1866, 12 juli 1867, en een serie artikelen van A. Brummelkamp in de afleveringen van 9 november 1866, 16 november 1866, 23 november 1866, 30 november 1866, 7 december 1866.

¹⁹ G. Keizer, *Eene bladzijde uit de geschiedenis der gereformeerde kerken. Ommeren, de eerste afgescheiden gemeente in de Betuwe, 1844-1879, en Tiel, 1853-1903* (Kampen 1904) 55.

²⁰ Keizer, *Eene bladzijde*, 51-2.

²¹ Keizer, *Eene bladzijde*, 60-62.

J. Brummelkamp had zijn 'onkerkelijke' opvattingen hierover van geen vreemde. Reeds op de eerste kerkenraadsvergadering, op de dag van zijn intrede in 1864, had zijn vader, A. Brummelkamp, de Tielse kerkenraad geadviseerd dat inzake de toelating tot het Avondmaal van personen die niet tot de gemeente behoren geen belemmeringen mochten bestaan, 'al ware het, dat men hierdoor ook een Kerkelijk reglement overtrad, dit zou een onzondige daad zijn en derhalve niet strafbaar'.²⁰ In antwoord op een brief van de kerkenraad van Tiel, waarin A. Brummelkamps advies wordt ingewonnen over een aantal punten die zij op de synode wil brengen, schrijft Brummelkamp sr. dat hij hier geheel mee ingenomen is.

't Is niet te ontkennen dat God in den laatsten tijd krachtig in ons Vaderland werkt, dat zich dit werk lang niet bepaalt tot den kring der Afgescheiden Gemeenten. Over het algemeen erkennen zij die daar binnen en daar buiten staan malkander van weerskanten, dit is alles echter slechts individueel. Eere en een voorrecht zou het zijn voor de Afgescheiden kerk om als zoodanig het openbaar te erkennen en in verband daarmee hare leeraren en gemeenten aan te raden zooveel mogelijk gemeenschap aan te knopen met allen die God vreezen, hen voor ons te laten prediken; hen ten Avondmaal toe te laten en hunne kinderen te doopen, ook al meenen zij daarom het oude lichaam niet te moeten verlaten; scholen op te richten, enz. enz.

Een in dezelfde woorden gesteld verzoek werd door J. Brummelkamp naar de classis gezonden.²¹ Zijn ambities ten aanzien van samenwerking tussen de NHK en de CAG liepen uiteindelijk stuk op het kerkelijk standpunt dat de diverse kerkelijke vergaderingen innamen. Daarom zond hij in 1869 op persoonlijke titel een adres aan de Synode, waarin hij van de synode verlangde om het volgende als kerkelijk standpunt uit te dragen:

[Dat de synode] met dankbare erkenning van de goede veranderingen die gebracht zijn in het bestuur der Hervormde Kerk (...) [uitspreke dat het voor haar duidelijk is, dat de Afgescheidene kerk haar taak, die daarin bestond dat zij het voorbeeld gaf van een Vrije Kerk, als bijna geëindigd kan beschouwen, verklare dat zij het wenschelijk en billijk rekent, dat het afzonderlijk bestaan der Afg. Kerk weldra ophoude; bereide nu reeds een vereeniging met de Herv. Kerk (...) voor.

Brummelkamp jr. stelde dat van het antwoord van de synode zijn kerkelijke positie zou afhangen. Vanwege de weigering van de sy-